

Univerzita Karlova v Praze

1. lékařská fakulta

Studijní program: Ošetřovatelství

Studijní obor: Všeobecná sestra

Dita Ulčová

Historie ošetřovatelství v regionu Mladá Boleslav

History of Nursing in Mladá Boleslav Region

Bakalářská práce

Vedoucí závěrečné práce: PhDr. Pavla Pavlíková

Praha, 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze 27.10.2012

Dita Ulčová

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Pavle Pavlíkové za odbornou pomoc a ochotu, kterou mi prokázala při vzniku této práce. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Marku Rusnákoví a Mgr. Janě Fejfarové za cenné rady a připomínky při psaní závěrečné práce. Neposlední dík patří Státnímu oblastnímu archivu v Mladé Boleslavi za zpřístupnění materiálu.

Identifikační záznam:

ULČOVÁ, Dita. *Historie ošetřovatelství v regionu Mladá Boleslav*. [History of Nursing in Mladá Boleslav Region]. Praha, 2012. 60 s., 10 příl. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Ústav teorie a praxe ošetřovatelství. Vedoucí práce Pavlíková, Pavla.

ABSTRAKT v českém jazyce

Bakalářská práce se zabývá historií ošetrovatelství v regionu Mladá Boleslav.

Cílem bakalářské práce je nastínit historii, vývoj a současný stav ošetrovatelství v Mladoboleslavském regionu.

Práce je koncipována jako historická.

Bakalářská práce je rozčleněna do pěti kapitol. První kapitola popisuje ošetrovatelskou péči v pravěku a dokládá přítomnost pravěkého osídlení Mladé Boleslavi. Druhá kapitola se zaměřuje na ošetrovatelskou péči ve středověku, zejména na vznik špitálů na Mladoboleslavsku. Třetí kapitola popisuje zdravotnickou péči od doby osvícenské po konec první republiky. Největší zřetel je v této kapitole kladen na epidemie cholery, vznik vojenské a okresní nemocnice a psychiatrické léčebny v Kosmonosech. Čtvrtá kapitola popisuje ošetrovatelskou péči od konce druhé světové války až do současnosti. Blíže rozebírá vývoj okresní nemocnice a psychiatrické léčebny po druhé světové válce. Čtvrtá kapitola se věnuje též vzniku a vývoji zdravotnické školy v Mladé Boleslavi. Pátá kapitola předkládá vzpomínky zdravotníků a dětských sester, které pracovali či pracují v Klaudiánově nemocnici v Mladé Boleslavi.

Vývoj ošetrovatelství v Mladé Boleslavi je dán stručně do kontextu s vývojem ošetrovatelství v Čechách.

Historická práce je pro oživení doplněna obrazovou přílohou.

Klíčová slova:

Epidemie, historie, Mladá Boleslav, nemocnice, ošetrovatelství, psychiatrická léčebna, špitály, zdravotnická škola.

ABSTRAKT v anglickém jazyce

This bachelor thesis investigates history of nursing in the region of Mladá Boleslav. The aim of the thesis is to shed the light on the history, development and the current state of nursing in the Mladá Boleslav region. The thesis is written from historical point of view.

The thesis consists of five chapters. Chapter 1 describes the nursing care in prehistoric times and documents the prehistoric settlement of Mladá Boleslav. Chapter 2 focuses on the nursing in the Middle Ages and special attention is given to the formation of hospitals in Mladá Boleslav region. Chapter 3 describes the nursing from the period of Enlightenment till the end of the First Republic. The chapter focuses on the cholera outbreak, the establishment of the military and district hospital and the psychiatric hospital. Chapter 4 discusses the nursing from the end of the World War II up to the present. The chapter analyzes the development of the district and psychiatric hospitals after the Second World War. Chapter 4 also looks at the establishment and the development of the nursing school in Mladá Boleslav. Chapter 5 puts forward the memories of nurses who worked in Klaudian Hospital in Mladá Boleslav.

The development of nursing care in Mladá Boleslav is briefly compared with the overall developments in the Czech lands.

The historical thesis is for illustration supplemented by the picture gallery.

Keywords:

Epidemic, history, Mladá Boleslav, hospital, nursing, nursing school, psychiatric hospital, spitals.

OBSAH

OBSAH	7
ÚVOD	8
1 PRAVĚK	9
2 STŘEDOVĚK	11
2.1 Život ve středověku.....	12
2.2 Ošetrovatelská péče ve středověku	13
2.3 Špitály v Mladé Boleslavi	14
2.4 Významné osobnosti boleslavského středověku.....	17
3 DOBA OSVÍCENSKÁ AŽ PO KONEC PRVNÍ REPUBLIKY	19
3.1 Epidemie cholery a ochrana před epidemiemi	21
3.2 Boleslav vojenská; vojenská nemocnice.....	23
3.3 Vznik okresní nemocnice v Mladé Boleslav.....	23
3.4 Psychiatrická léčebna Kosmonosy do roku 1938	26
3.5 Sanatorium MUDr. Antonína Pírka	28
3.6 Sociální péče v Mladé Boleslavi	30
4 OD 2. SVĚTOVÉ VÁLKY PO SOUČASNOST	32
4.1 Nemocnice	33
4.2 Psychiatrická léčebna Kosmonosy od 2. světové války.....	34
4.3 Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotní	36
5 VZPOMÍNKY PAMĚTNÍKŮ	39
ZÁVĚR	43
LITERATURA	45
SEZNAM PŘÍLOH	48

ÚVOD

Odborné publikace zabývající se historií ošetrovatelství se věnují vývoji ošetrovatelství v Čechách jako celku. V těchto publikacích se autoři nejvíce zaměřují na historii Prahy, Brna a Olomouce, neboť tato tři města jsou bezesporu hlavními centry vzdělávání sester v současnosti a byla i kolébkou vzniku ošetrovatelství v Čechách. Souběžně s vývojem ošetrovatelství v Praze a v Brně se vyvíjelo i ošetrovatelství na Mladoboleslavsku, v kraji jehož „hlavní“ město leží ve vzdálenosti pouhých padesáti kilometrů severovýchodně od české metropole.

Do současnosti bylo o historii Mladé Boleslavi napsáno nemálo publikací. Nejvýznamnějším autorem je mladoboleslavský historik Karel Herčík, ovšem středem jeho zájmu není péče o člověka napříč staletími, nýbrž obecná historie.

Cílem bakalářská práce je zmapovat historii, vývoj a současný stav ošetrovatelství v regionu Mladá Boleslav.

Bakalářská práce je rozčleněna do 5 kapitol a popisuje péči o bližního podle diachronního postupu, tedy v chronologickém sledu, od pravěku až po současnost, přičemž se nejvíce zaměřuje na období po době osvícenské. V tomto období docházelo k největší výstavbě a k nejvýraznějším změnám v poskytování zdravotnické péče na Mladoboleslavsku. Vývoj ošetrovatelství v Mladé Boleslavi je dán stručně do kontextu s dobou a vývojem ošetrovatelství v České republice. Pro oživení je poslední kapitola věnována vzpomínkám zdravotních sester.

Motivací k napsání bakalářské práce byl můj osobní zájem o historii města Mladé Boleslavi. Proto jsem se rozhodla skloubit dějiny města s historií mnou studovaného oboru.

Při psaní bakalářské práce jsem se opírala zejména o studium pramenů z Mladoboleslavského oblastního archivu. Další historické údaje jsem hledala v odborných publikacích, časopiseckých článcích a z internetových zdrojů. Cenným zdrojem informací byly též vzpomínky pamětníků.

1 PRAVĚK

Počátky ošetrovatelské péče sahají do raného středověku a jsou spojeny s šířením křesťanství, ovšem péče o člověka má historii mnohem starší a setkáváme se s ní již v předkřesťanských kulturách, neboť pomoc druhému je přirozenou vlastností člověka.

Ošetrovatelská péče v pravěku byla péčí laickou. Jednalo se o péči, kterou si nemocný poskytoval sám nebo mu ji poskytovali jeho blízcí na základě tradice, předávání zkušeností z generace na generaci ústním podáním.¹

V pravěku trpěl člověk mnoha traumaty, která vyplývala ze způsobu jeho obživy. Pračlověk se často zranil při lovu nebo se stal dokonce obětí lovené zvěře. Při přechodu na zemědělský způsob obživy, v době tzv. neolitické revoluce, se pračlověk snažil zkvalitnit způsob svého života. I v této době trpěl člověk mnoha traumaty, ovšem jejich příčinou již nebyl výlučně lov, ale spíše bojové střety mezi kmeny. Nemoci a úrazy našich předků jsou odhalovány pomocí stop, které zanechaly na kosterních pozůstatcích. Nejlépe rozpoznatelné jsou proto úrazy, zejména zlomeniny. Paleopatologové již prokázali, že pravěký člověk byl schopen svými léčitelskými schopnostmi zahojit i těžká poranění, jako např. poranění lebky či zlomeniny dlouhých kostí. Dále byli schopni zdárně provést amputaci a trepanaci. Důkazy o úspěšném zahojení po těchto zákrocích dokazují, že i následná, tj. ošetrovatelská péče, musela již tehdy dosahovat určitých kvalit.²

Původ onemocnění pokládali lidé na počátku dějin za trest shůry, popřípadě za posedlost zlým duchem. Před těmito mocnostmi je měli ochránit všelijaké amulety, kupříkladu sošky plodnosti, tzv. venuše. Nejznámější venuší nalezenou na našem území je Věstonická venuše objevená na nalezišti mezi Dolními Věstonicemi a Pavlovem v roce 1925, jejíž vznik je datován do období

---

¹ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

² SVOBODNÝ, Petr, HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Dějiny lékařství v Českých zemích*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1.

29000-25000 let př. n. l. Podobný nález na Mladoboleslavsku zatím nebyl objeven. Zřejmě nejstarším dokladem pravěkého osídlení Mladé Boleslavi je nález kamenných nástrojů, který byl učiněn roku 1993 na dnešním Staroměstském náměstí. Jednalo se o soubor zhruba 20 kusů patinovaných artefaktů, jejichž vznik je datován do starší doby kamenné, tedy 10000-8000 př. n. l. Další nálezy, které dokládají pravěké osídlení Mladoboleslavska, jsou např. nálezy úlomků nádob či pazourkové šipky z pozdní doby kamenné (3800 – 3200 př. n. l.) nebo objev fortifikace, čili opevnění, dokládající existenci hradiště o rozloze 1,3 ha z doby bronzové, přibližně před 3000 let.^{3,4,5}

---

³ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

⁴ SVOBODNÝ, Petr, HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Dějiny lékařství v Českých zemích*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1.

⁵ WALDHAUSER, Jiří. *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Liberec: nakladatelství Květa Vinklátová, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5.

2 STŘEDOVĚK

V průběhu středověku, v údobí lidských dějin trvajícím přibližně tisíc let, zhruba od 5. století n. l. do 16. - 17. století n. l., se medicína i ošetrovatelství významně rozvinuly. Začaly vznikat ošetrovatelské řády, první špitály a univerzity. Na počátku středověku neexistovaly ve všech vrstvách společnosti ani ty nejzákladnější představy o prospěšnosti dodržování základních zásad hygieny. Význam hygieny ovšem během středověku pomalu narůstal, což bylo dáno rozvojem společnosti, lepším vzděláním lidí, kteří pečovali o nemocné a snahou zabránit vzniku a šíření epidemií. Zejména od poloviny 14. století stoupá v Českých zemích důvěra v lékaře, kteří nabyli své vědomosti na univerzitách v zahraničí či na Univerzitě Karlově. Panovníci a bohatí měšťané si od nich nechávali vypracovávat tzv. regimina sanitatis, neboli životosprávy, které svědčí o zájmu vzdělaných vrstev na pěstování svého zdraví a zdravého životního stylu.^{6,7}

Mladá Boleslav také prošla velkou přeměnou od počátku středověku až po jeho konec. Lidé se pohybovali na území Mladé Boleslavi již od starší doby kamenné, ovšem vznik mladoboleslavské tvrze, s hradem mladého knížete Boleslava II. z rodu Přemyslovců, je datován až do poloviny 10. století. První písemná zmínka o boleslavském hradu pochází z roku 1130. Z malého hradiště s dřevěným hradem se postupem času stalo, roku 1600, královské město a v 16. století byla Mladá Boleslav střediskem Jednoty bratrské.^{8,9}

---

⁶ NIKLÍČEK, Ladislav, ŠTEIN, Karel. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1985. ISBN neuvedeno.

⁷ ŘÍHOVÁ, Milada. *Lékaři na dvoře Karla IV. a Jana Lucemburského*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-807-4320-477.

⁸ HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. ISBN neuvedeno.

⁹ WALDHAUSER, Jiří. *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Liberec: nakladatelství Květa Vinklátová, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5.

2.1 Život ve středověku

Význam hygieny ve středověku pomalu narůstal. Nedostatečná hygiena ovšem trápila spíše lidi z vyšších vrstev. Strava středověkého člověka byla relativně pestrá, obsahovala obiloviny, pšenici, žito, ječmen, oves, proso, dokonce i ovoce a maso, ale v době neúrody vládl hlad. Ve středověkých městech nebyla kanalizace a lidské exkrementy tak byly buď vylévány z oken domů na ulici, nebo byly hloubeny odpadní jámy, které sloužily nejen jako záchodové jámy, ale ocital se v nich i další odpad jako kupříkladu rozbité sklo nebo uhynulá zvířata. Největším problémem pro zdraví obyvatel středověkých měst, a tedy i Boleslanů, byla blízkost odpadních jam ke zdroji pitné vody, která tak byla často infikovaná. V Mladé Boleslavi se kupříkladu na zimu kašny s vodou bednili a obkládali hnojem, aby voda v nich nezamrzla. Není proto překvapující, že středověký člověk často trpěl střevními parazity, cholerou či tyfem. Nejzávažnější hrozbou středověku byly morové epidemie, které se s větší či menší intenzitou neustále vracely.^{10,11,12}

První velká epidemie moru, která zasáhla české země, proběhla v letech 1348-1352, poté se epidemie opakovaly téměř v desetiletých intervalech až do roku 1599. Od této doby se intervaly epidemií začaly prodlužovat. V 16. století postihly Mladou Boleslav celkem čtyři morové epidemie. První v roce 1522, druhá v roce 1554. Morová nákaza v roce 1582 si vyžádala za listopad a prosinec životy 15 boleslavských občanů. Roku 1588 opět udeřil mor na české země a v Mladé Boleslavi umíralo 40-50 osob denně. Vina za morové epidemie v Mladé Boleslavi v 16. století byla dávána Židům, kteří ji údajně do města zavlékali na svém šatstvu. V roce 1680 postihla Českou zemi další morová rána, Mladou Boleslav však tentokrát téměř minula, a proto se Boleslané rozhodli postavit roku 1681 morový sloup se sochami Panny Marie a dalších zemských patronů na současném

---

¹⁰ HOFFMANN, František. *Středověké město v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2009. ISBN 978-880-7106-543-2.

¹¹ NODL, Martin, ŠMAHEL, František. *Člověk českého středověku*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-720-3448-0.

¹² MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

Staroměstském náměstí. Morový sloup v Mladé Boleslavi byl tedy postaven jako vzdání dík a zároveň jako ochrana před dalšími epidemiemi. Nicméně morová epidemie v roce 1772 si na Mladoboleslavsku vyžádala na 18000 obětí.^{13,14,15}

Zdravotní stav středověkého člověka tedy nebyl nikterak záviděníhodný. Podle antropologů, kteří zkoumali 20 koster Boleslanů z 12. až 13. století nalezených na Staroměstském náměstí, trpěli středověcí obyvatelé Mladé Boleslavi kazivostí zubů, chorobnými změnami na kostře, ale i vrozenými vadami. U dvou zkoumaných jedinců byla prokázána vrozená atrézie zvukovodu se znetvořením ušního boltce, u jiných dvou byl zaznamenán bederní rozštěp. Další jedinec trpěl tzv. Scheuemannovou nemocí, při níž dochází k vyhřezávání meziobratlových plotének do těl obratlů. Na kostrách byl též prokázán výskyt tuberkulózy hrudní páteře a onkologických onemocnění.¹⁶

2.2 Ošetrovatelská péče ve středověku

Ošetrovatelská péče ve středověku je spjata s křesťanskou vírou a jejím šířením, neboť křesťanské učení motivovalo k pomoci nemocným povinností milosrdenství vůči bližnímu. „*Křesťanská morálka učila lidi péči o bližní, bohaté pomáhat chudým a potřebným. Zřizování špitálů ve středověku a jejich další vývoj představovalo nový kurz lidského snažení.*“¹⁷ Do Čech se křesťanství dostalo v 10. století díky panovnickému rodu Přemyslovců.

---

¹³ BAREŠ, František. *Paměti města Ml. Boleslavě*. 1. vyd. Mladá Boleslav: vlastním nákladem, 1921. ISBN neuvedeno.

¹⁴ HERČÍK, Karel. Morový sloup - 325 let. *Boleslavan: časopis Statutárního města Mladá Boleslav*. 2006, roč. 10, č. 11. ISSN neuvedeno.

¹⁵ MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

¹⁶ WALDHAUSER, Jiří. *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Liberec: nakladatelství Květa Vinklátová, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5.

¹⁷ HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. s. 144. ISBN neuvedeno.

Mužské a ženské kláštery se věnovaly péči o chudé a nemocné, pěstovaly byliny a vyráběly léky proti chorobám. Od roku 1292 do roku 1545, kdy proběhl v italském Trentu tzv. tridentský koncil, byla ženám, řeholnicím, zakázána ošetrovatelská péče ve špitálech. Špitální opatrovnictví bylo tedy v tomto období výsadou mužů, ženy se věnovaly ošetřování nemocných v domovech pacientů. Podle Kutnohorské (2010, s. 16) byla: „*Ošetrovatelská péče ve středověku poskytována podle sedmi zásad milosrdenství: hladové sytiti, žíznivé napájeti, pocestné přijímati, nahé odívati, nemocné navštěvovati, zarmoucené těšiti a mrtvé pohřbívati*“.

Ošetrovatelské řády vznikly rozdělením křesťanských řádů na církevní, rytířské a světské, ty se zabývaly pomocí bližnímu svému. Nejproslulejším špitálickým řádem byl řád johanitů. Johanité byli zároveň řádem špitálním i rytířským a působil mimo jiné také v Mladé Boleslavi. K dalším významným ošetrovatelským řádům patřil např. Řád milosrdných bratří, který se do Českých zemí dostal v roce 1605 díky knížeti z Lichtensteina, či Řád sv. Alžběty Durynské, neboli Alžbětinky, který v Praze Na Slupi roku 1735 otevřel nemocnici sv. Alžběty. Roku 1233 založila sv. Anežka Přemyslovna laické špitální bratrstvo, jež bylo roku 1237 povýšeno na řád s řeholními pravidly. Jediný řád českého původu, s názvem Křižovníci s červenou hvězdou, je činný dodnes, ovšem ze špitálního řádu se stal řád řeholních kanovníků a v současnosti se věnuje finanční podpoře některých nemocnic.¹⁸

2.3 Špitály v Mladé Boleslavi

První špitály v Čechách vznikaly při kláštorech. Sloužili pro pocestné, kupce, nemocné či zchudlé měšťany. Zatímco první špitál v Praze byl postaven již za vlády knížete Boleslava v 10. století, v místě dnešního Týnského chrámu na Staroměstském náměstí, první zmínky o špitálu v Mladé Boleslavi pocházejí až ze 13. století, respektive z roku 1255. Nicméně nutno zdůraznit, že první špitál v Brně

---

¹⁸ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

vznikl také až ve 13. století, přesněji v roce 1238 vznikl špitál při kostele U svatého Ducha.¹⁹

První boleslavský špitál stával při kostele sv. Víta na Podolci, viz příloha A. Kostel sv. Víta byl nejstarší sakrální stavbou v Pojizeří a podle pověsti jej vysvětil pražský biskup Vojtěch, kterého církev po jeho smrti prohlásila za svatého. V polovině 13. století byl svěřen do správy řádu johanitů. Johanité v Mladé Boleslavi pečovali zejména o nemocné, chudé a přestárlé. Existence svatovítského špitálu je připomenuta ještě v dokumentech z 16. století. Do současnosti se bohužel kostel ani špitál nedochovaly.

V 16. století však Mladá Boleslav již neměla pouze jeden špitál. Herčík (2004. s. 143) uvádí, že: „*V roce 1560 byl z nadace vdovy po místním konšelu Petru Militkém zvaném Trněném, Kateřiny Militké, zřízen špitál v domě čp.6/III, kterýžto objekt i se zahradou tato šlechtná mecenáška pro účely špitálu věnovala. Špitál byl pak nazýván měšťanským a jeho provoz byl zabezpečen i z výnosů jiných nemovitostí donátorky, které byly špitálu poskytovány*“. Roku 1860 byla část špitálu nahrazena nemocnicí a roku 1867 byl zbytek špitálu přestěhován na Karmel, do domu čp. 73/I, viz příloha B, a celá budova původního špitálu se stala nemocnicí, ale pouze do roku 1896, kdy se změnila na sirotčinec.²⁰

Do Bílé hory, tedy do roku 1620, měla Mladá Boleslav dokonce ještě dva další špitály. Vedle johanitského špitálu na Podolci a měšťanského špitálu v domě čp. 6/III, byl v Mladé Boleslavi i špitál bratrský, neboť Mladá Boleslav byla v 16. století jedním z nejdůležitějších center Jednoty bratrské v celé zemi a špitál židovský. Bratrský špitál sloužil nemocným a zchudlým členům Jednoty bratrské a nacházel se v blízkosti velkého sboru, v domě čp.58/2. Židovský špitál stával na Starém městě ve Fučíkově domě. Roku 1554 prodal budovu špitálu Jan Kulhavý za pouhých 14 grošů rychtáři Burijanovi a židovský špitál přestal existovat. Bohužel

---

¹⁹ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

²⁰ HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. ISBN neuvedeno.

nejsou přesné zprávy o kapacitě těchto sociálních ústavů, s největší pravděpodobností ovšem nepřekročila 15 stálých obyvatel.^{21,22,23}

Poměry ve špitálech byli také různé. „Podle svědectví pražského lékaře Guarinoniho spali lidé v mnoha špitálech na shnilé slámě a přežívali v nich často bez pomoci. Nejčastějším špitálním pokrmem byli podle lékaře jáhly, kroupy, krupice, zelí a hrách. Současně lékař uvádí, že poměry v boleslavských špitálech byli nesrovnatelně lepší, k obědu bývaly ryby a pečivo a i čistota byla na vyšší úrovni.“²⁴

Řád Johanitů

Johanité, kteří spravovali první boleslavský špitál, přišli do Mladé Boleslavi v roce 1255, kde jim byla Markvartici, respektive matkou kastelána Jaroslava Hrušice z rodu Markvarticů jménem Hostilka, založena komenda s již zmiňovaným špitálem při kostele sv. Víta. Johanité, neboli rytířský a špitální řád sv. Jana Jeruzalémského, byli místními pány rodu Markvarticů velmi podporováni. Například roku 1297 věnoval Mikuláš z Hrádku nad Jizerou špitálu svobodnou dědinu s právem na lov v Klenici. Kromě založení johanitského řádového domu podporovali Markvaticové svůj oblíbený řád i pozemkovými a peněžitými dary.²⁵

Řád johanitů se vyvinul z bratrstva italských kupců z Amalfi, kteří pečovali o nemocné poutníky ve špitále při kostele sv. Jana v Jeruzalémě. Při dobytí Jeruzaléma, 15. července 1099, sloužil špitál pro raněné křižáky. Někteří z těchto raněných vojáků se později staly členy bratrstva, které v roce 1113 vzal papež pod

---

²¹ BAREŠ, František. *Paměti města Ml. Boleslavě*. 1. vyd. Mladá Boleslav: vlastním nákladem, 1921. ISBN neuvedeno.

²² HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. ISBN neuvedeno.

²³ MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

²⁴ HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. s. 143. ISBN neuvedeno.

²⁵ MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

svou ochranu a osvobodil ho od placení desátku. Roku 1120 jej povýšil na samostatný řád. Řád johanitů se zasloužil o zakládání špitálů v době křížáckých válek a proslul vysokou úrovní péče o nemocné, chudé, staré a poutníky. Do svých špitálů přijímali nemocné všech národností, stavů a vyznání, na rozdíl od městských špitálů, kde mohli být léčeni pouze obyvatelé města. „*Johanité se při péči o nemocné řídili řeholí vydanou Raimundem de Puy, v níž se píše: Nemocnému byste měli sloužit stejně jako služebník svému pánu*“²⁶. Řád sv. Jana Jeruzalémského nebyl pouze špitálním řádem, nýbrž měl i složku vojenskou. Kdy a proč se řád chopil zbraní, není známo. Do Čech se johanité dostali v 2. polovině 12. století.²⁷

Mezi historiky ovšem nepanuje shoda ohledně vzniku řádu johanitů. Podle Waldstein-Wartenberga se řád vyvinul z francouzských a italských křížáků, kteří se v roce 1196 vydali dobýt Jeruzalém. Zde se někteří křížáci sdružili za účelem ochrany poutníků. Mladé bratrstvo johanitů bylo zpočátku pod značným vlivem kanovníků Božího hrobu, od nichž se v letech 1112-1113 odloučilo, nicméně přitom převzalo jejich liturgii a řeholi sv. Augustina.²⁸

Waldstein-Wartenberg (2008, str. 20) píše, že: „*Chybně se mělo za to, že johanité pouze pečovali o nemocné, a že teprve později jako druhý úkol začali také vykonávat vojenskou službu. Bylo těžko pochopitelné, proč takovéto společenstvo náhle sáhlo ke zbraním.*“

2.4 Významné osobnosti boleslavského středověku

Mezi nejvýznamnější osobnosti středověké Mladé Boleslavi, které měly i vliv na vývoj ošetrovatelství v tomto regionu bezpochyby patří Mikuláš Klaudián a Kateřina Militká.

---

²⁶ WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád Johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu*. 1. vyd. Praha: Akademia, 2008. s. 111. ISBN 978-80-200-1381-1.

²⁷ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

²⁸ WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád Johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu*. 1. vyd. Praha: Akademia, 2008. ISBN 978-80-200-1381-1.

Mikuláš Klaudián (? – 1521/1522) byl lékař, kartograf a tiskař působící v Mladé Boleslavi. Významný člen Jednoty bratrské a autor nejstarší tištěné mapy Čech. Ve své tiskárně Na Karmeli v Mladé Boleslavi tiskl Mikuláš Klaudián převážně knihy světské a náboženské. První knihou, kterou zde v roce 1518 vydal, byl Nový zákon. Jelikož byl původním povoláním lékař, věnoval svoji pozornost i knihám odborným. Díky svému překladu německé Roeslinovy porodnické příručky s názvem „Zpráva a naučení ženám těhotným a babám pupkořezným netoliko prospěšná, ale také potřebná“, a jejímu vydání roku 1519, se zapsal do historie českého ošetřovatelství a porodnictví. Porodnická příručka se dočkala do roku 1609 sedmerna vydání.^{29,30}

Další významnou osobností byla Kateřina Militká (? – po r. 1572), podle níž dodnes nese jméno jedna z ulic v Mladé Boleslavi. Kateřina Militká, viz příloha C, byla manželkou městského radního Petra Militkého. Po jeho smrti spravovala jeho nemalý majetek a proslula jako velká mecenáška. Jelikož se jednalo o ženu velmi zbožnou, nechala provést na své náklady roku 1566 stavební opravy kostela Nanebevzetí Panny Marie, respektive nechala kostel klenout. Na její popud byl zřízen i měšťanský špitál, k jehož potřebám měly sloužit výnosy polností z vesnic Vonic a Hájku. Po své smrti odkázala špitálu všechny své dědiny a vedením špitálu byli pověřeni dva správci, kteří byli odměňováni dle svých zásluh. Roku 1572 nechala Militká zhotovit dva iluminované kancionály pro boleslavské literátské bratrstvo, v současnosti jsou vystaveny v muzeu na mladoboleslavském hradě.³¹

---

²⁹ HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. ISBN neuvedeno.

³⁰ NIKLÍČEK, Ladislav, ŠTEIN, Karel. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1985. ISBN neuvedeno.

³¹ BAREŠ, František. *Paměti města Ml. Boleslavě*. 1. vyd. Mladá Boleslav: vlastním nákladem, 1921. ISBN neuvedeno.

3 DOBA OSVÍCENSKÁ AŽ PO KONEC PRVNÍ REPUBLIKY

Za vlády Marie Terezie a Josefa II. byla provedena řada reforem. Byl vytvořen ucelený systém státní zdravotní správy a zdravotnických zákonů. Změny nastaly také v iniciativě státu v oblasti budování zdravotnických zařízení. V průběhu druhé poloviny 18. století tedy došlo k zakládání prvních všeobecných nemocnic, roku 1785 v Brně, 1787 v Olomouci a roku 1790 v Praze.³²

Roku 1753 byl Marií Terezií vydán zdravotní řád pro země české, který ustanovoval funkce krajských a městských fyzikusů. Mladá Boleslav se stala v polovině 18. století sídlem krajského hejtmana i jeho úředního aparátu, který se sestával ze tří komisařů, fyzika neboli lékaře, inženýra a několika úředníků. Krajský fyzikus měl na starosti zdravotní péči v kraji. Úřad krajského hejtmana sídlil v domě vedle radnice a prvním jmenovaným hejtmanem boleslavského kraje se roku 1755 stal Josef Rašín z Riesenburgu.

Marie Terezie vykonala i reformní kroky v armádě. Tyto reformy se týkaly armádní reorganizace, jejímž následkem se Mladá Boleslav stala v 2. polovině 18. století městem se stálou vojenskou osádkou. V roce 1866 zasáhla velmi výrazně Mladou Boleslav prusko-rakouská válka, neboť právě na Mladoboleslavsku se odehrávaly bojové akce, které se poté vlivem postupu pruských jednotek přesunuly na Jičínsko a Hradecko. V Mladé Boleslavi střídavě pobývaly obě armády, nejprve rakouská a poté pruská. Tragickým doprovodným jevem jejich pobytu byla epidemie cholery, jenž si vyžádala vysoký počet obětí.³³

Roku 1870, za vlády Františka Josefa I., byl přijat vídeňským parlamentem zákon o veřejné zdravotní správě. Jeho konkretizace byla v Čechách provedena až roku 1888, tedy teprve poté, co byly přijaty zemské zdravotní zákony. Kutnohorská

---

³² KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

³³ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

(2010, s. 33) uvádí, že: „*Celá veřejná zdravotní správa byla podřízena ministerstvu vnitra, při němž byla zřízena nejvyšší zdravotní rada jako poradní orgán a výkonný orgán říšského zdravotního referenta. Při zemských místodržitelstvích byly zřízeny zemské zdravotní rady a vznikla funkce zemských zdravotních referentů. Při okresních hejtmanstvích byli ustavováni okresní lékaři, ti byli podřízeni okresnímu hejtmánovi.*“ Mladá Boleslav měla v této době, na základě výše zmíněných zemských zdravotních zákonů, hlavního městského lékaře, který dohlížel na veškeré záležitosti ohledně zdravotnictví a hygieny. Jeho úkolem tedy bylo dozírat např. na nezávadný způsob porážky dobytka na jatkách, kontrola potravin na trzích nebo kontrola zdravotní nezávadnosti domů. Funkci městského lékaře v Mladé Boleslavi v 90. letech 19. století vykonával MUDr. Emanuel Semerád, autor publikace pojednávající o výskytu cholery ve městě z roku 1894.³⁴

Mladá Boleslav byla od 2. poloviny 19. století až do počátku 1. světové války rychle se rozvíjejícím městem. Dokladem toho je růst počtu obyvatel v tomto období. V roce 1878 měla Mladá Boleslav 520 domů a 8000 obyvatel, ale již v roce 1894 město čítalo 657 domů a 11518 obyvatel. V roce 1910 dosáhlo město počtu přes 16336 obyvatel, kteří obývali 973 domů. Počet obyvatel Mladé Boleslavi byl díky červencové mobilizaci roku 1914 dočasně navýšen o 13000 vojáků. Mladoboleslavský 36. pluk byl následně odeslán na východní frontu do Haliče, kde zradil přechodem na Ruskou stranu a jeho členové poté bojovali v řadách československých legií proti Rakousko-Uhersku. Do Mladé Boleslavi, jakožto do posádkového města s vojenskou nemocnicí, byli od září 1914 voženi ranění vojáci z fronty. Kapacita lůžek ve vojenské nemocnici nepostačovala a jako provizorní nemocnice sloužila boleslavská sokolovna, zámek v Kosmonosích, zámek na nedaleké Loučeni či v Josefově Dole. Za první republiky, respektive v roce 1930, žilo ve městě 19604 lidí. V roce 1937 vzrostl počet obyvatel až na 20758.^{35,36,37}

---

³⁴ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

³⁵ SEMERÁD, Emanuel. *Cholera v král. městě Mladé Boleslavi a v okrese Boleslavském: se šesti diagramy a plány král. města Mladé Boleslavi a 38 obcí okresu Boleslavského* [online]. 1. vyd. Praha: vlastní náklad, 1894 [cit. 16.4.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24574522>.

³⁶ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

³⁷ VANĚK, Václav. *Okres Mladoboleslavský: nástin statisticko-historický* [online]. 1. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek, 1878 [cit. 12.3.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/183259>

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byla snaha vytvořit demokratický stát. S touto snahou byla spojena změna společenského postavení žen a jejich přístupu ke vzdělání. Po celé zemi byly zakládány ošetrovatelské školy a školy pro ženská povolání. Ošetrovatelské školy byly zakládány při nemocnicích, které zajišťovaly praktickou výuku žákyň. První ošetrovatelská škola sice vznikla již v roce 1874 v Praze, nicméně její činnost skončila již po sedmi letech v roce 1881. Na její činnost navázala roku 1916 Česká zemská škola pro ošetřování nemocných při Všeobecné nemocnici v Praze. Vznikaly i řádové školy, např. německá roční rodinná škola sester sv. Kříže v Chebu v roce 1921, Česko-německá škola sv. Františka z Assisi v Opavě v roce 1925 nebo Ošetrovatelská škola Šedých sester III. řádu sv. Františka v Hradci Králové v roce 1935.³⁸

Mladá Boleslav se v době první republiky dále významně rozrůstala. Ve městě bylo postaveno mnoho nových budov, z nichž nemalý počet byl vybudován pro účely vzdělávací a sociální. Vznikl Masarykův okresní dům sociální péče, sirotčinec Antonie a Václava Klementových či soukromé sanatorium MUDr. Antonína Pírka. Roku 1919 byla v Mladé Boleslavi založena Odborná škola pro ženská povolání neboli rodinná škola. Škola připravovala ženy během dvouletého studia na povolání učitelek ručních prací a během jednoletého studia na povolání kuchařky. V budově dřívější rodinné školy sídlí od roku 1950 Střední zdravotnická škola.³⁹

3.1 Epidemie cholery a ochrana před epidemiemi

Jednou z priorit pro celou veřejnou zdravotní správu 18. a 19. století byl boj proti nakažlivým chorobám a epidemiím. V průběhu té doby se v Mladé Boleslavi neustále opakovaly epidemie cholery a tyfu z důvodu kolísavé kvality vody a nedostatečně řešené kanalizace, která měla stále středověkou podobu. Městský lékař MUDr. Semerád (1894, s. 11-12) ve své publikaci píše, že: „*Ohledně*

---

³⁸ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

³⁹ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

kanalizace dlužno podotknouti, že nových, v posledním desetiletí vystavených stok je poměrně málo, nýbrž že převládají stoky staré. Z těch však bohužel značný díl jest nepotřebný. Horším zlem nežli stoky, jest většina našich domovních žump. Zbudovány jsou z materiálu chatrného, propouštějí a infiltrují půdu do nekonečna“. Dále Semerád (1894, s. 19) uvádí, že: „Královské město Mladá Boleslav zásobováno jest ústředním vodovodem z pramenů, které as 30 metrů pod městem vyvírají a kteréž v 16. století již jsou jmenovány. Jisto jest toliko to, že vodárna až do roku 1874 nebyla ve stavu příliš skvělém“. V tomto roce byly vodárna a téměř celý městský vodovod řádně zrekonstruovány. Také byl postaven nový vodárenský stroj s parním strojem, který umožnil rozvádět po městě dvojnásobné množství vody. Po těchto úpravách bylo město zásobeno čistou pramenitou vodou, kterou občané používali k pití, ale i jako vodu užitkovou.⁴⁰

Město bylo v průběhu 19. století postiženo celkem šesti epidemiemi cholery, během nichž zahynulo 861 lidí. První epidemie tohoto století vypukla v roce 1832 a vyžádala si 32 životů, poslední pak proběhla v roce 1873 a usmrtila 40 osob. Nejzhubnější epidemií byla epidemie v roce 1866, která je spojována s prusko-rakouskou válkou odehrávající se v okolí Mladé Boleslavi. Tato epidemie si vyžádala 418 mrtvých, 190 mužů a 228 žen. Zajímavostí je, že všechny epidemie si vyžádaly životy 202 dělníků, zatímco zdravotnických pracovníků zahynulo pouze 9, respektive 5 lékařů a ranhojičů, 2 pomocnice u porodu, 1 lékárník a 1 ošetřovatelka nemocných. Jako prevence a jediná záchrana před nákazou bylo doporučováno vystěhování všech obyvatel z domu, který byl touto chorobou zasažen. Vysoký počet nemocných a nedostatečná kapacita lůžek v městském špitálu donutily roku 1856 krajskou radu k rozhodnutí o založení nemocnice.^{41,42}

---

⁴⁰ SEMERÁD, Emanuel. *Cholera v král. městě Mladé Boleslavi a v okresu Boleslavském: se šesti diagramy a plány král. města Mladé Boleslavi a 38 obcí okresu Boleslavského* [online]. 1. vyd. Praha: vlastní náklad, 1894 [cit. 16.4.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24574522>.

⁴¹ HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. ISBN neuvedeno.

⁴² SEMERÁD, Emanuel. *Cholera v král. městě Mladé Boleslavi a v okresu Boleslavském: se šesti diagramy a plány král. města Mladé Boleslavi a 38 obcí okresu Boleslavského* [online]. 1. vyd. Praha: vlastní náklad, 1894 [cit. 16.4.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24574522>.

3.2 Boleslav vojenská; vojenská nemocnice

V polovině 18. století došlo k reorganizaci rakouské armády. Při této reorganizaci se stala Mladá Boleslav „posádkovým“ městem. Roku 1750 byl ve městě zřízen vojenský lazaret, který byl samozřejmě určený pro nemocné a raněné vojáky. Když v roce 1783 byla dokončena přestavba boleslavského hradu na pevnostní kasárna, nastoupil do Mladé Boleslavi vojenský pluk č. 36 ze Žatce. Navýšený počet vojáků a nepřetržité boje v Evropě způsobily, že původní vojenský špitál přestal vyhovovat, a proto bylo rozhodnuto o postavení nové vojenské nemocnice.⁴³

Nová vojenská nemocnice, viz příloha D, byla otevřena roku 1818, její čp. bylo 71/II. Jednalo se o patrovou obdélníkovou budovu, se dvěma příčnými křídly. Celá stavba nesla rysy empírového stylu. Nemocnice byla schopna pojmout téměř sto pacientů. Součástí objektu byly ošetrovny, operační sál, hospodářské zázemí, dokonce i laboratoř. Nemocnice svůj úkol plnila ještě v průběhu první světové války. Po roce 1918 se z ní stala kasárna Jana Žižky z Trocnova, tomuto účelu budova sloužila až do roku 1991. Kasárna byla přibližně před deseti lety zrekonstruována. V současnosti plní bývalá vojenská nemocnice funkci sociálního zařízení pro seniory.⁴⁴

Herčík (2004, s. 144) píše: „*V průčelí stavby dodnes čteme latinský název, který v překladu zní: Za vlády Františka I. pro zdraví obránců vlasti zřídili čeští stavové – MDCCCXVIII*“.

3.3 Vznik okresní nemocnice v Mladé Boleslav

V roce 1856 byl vydán místodržitelství výnos, který nařizoval zřídit ve městě veřejnou nemocnici. Podle návrhu purkmistra Josefa Germáře a městského lékaře MUDr. Jakuba Himmera vyhradilo město pro účely nemocnice jedno

---

⁴³ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

⁴⁴ MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

poschodí měšťanského špitálu založeného roku 1560 Kateřinou Militkou v domě čp. 6/III. V roce 1860 byla nemocnice vybavena 20 lůžky, která byla umístěna v 5 světnicích, koupelnou, kuchyní, spíží, 2 komorami a umrlčí komůrkou. Počet lůžek vzrostl později až na 55 a roku 1867 se zbytek měšťanského špitálu přestěhoval na Karmel. Celý dům čp.6/III se tak stal veřejnou nemocnicí. I přes navýšení kapacity lůžek jejich počet nepostačoval. Proto bylo na schůzi okresního zastupitelstva dne 4. září 1888 rozhodnuto o stavbě nové nemocnice, která ponese název Okresní nemocnice císaře Františka Josefa I.⁴⁵

Nemocnice byla postavena ze zemských prostředků za spoluúčasti okresu, města a obcí nákladem 128079 zlatých a 31 krejcarů. Stavba byla provedena v letech 1894-1895 podle návrhu Ing. Václava Michala. Její slavnostní otevření se uskutečnilo 27. října 1895, ovšem řádný provoz byl zahájen až o rok později, respektive 1. května 1896. Nemocnice byla zařízena na 90 normovaných lůžek, při nouzovém stavu nejvýše na 125 lůžek. Vnitřní zařízení nemocnice bylo pořízeno za 30820 zlatých a 41 krejcarů. Například švadleně Marii Šourkové bylo za ušití ložního prádla zapláceno 14 zlatých a 4 krejcarey. Nemocnici tvořilo 5 budov, budova hlavní, pavilon pro nakažlivé nemoci, kuchyň, umrlčí komora a dřevník. Hlavní budova byla stavbou o třech poschodích. V prvním poschodí se nacházely dvě místnosti pro pacienty po osmi postelích a dvě jednolůžkové místnosti. Dále byla na prvním patře kancelář, pokoj pro lékaře, čtyři místnosti pro jeptišky, dva záchody, kuchyňka a koupelna. V druhém poschodí byly též dvě místnosti pro pacienty po osmi postelích, dvě místnosti po pěti lůžkách, ale také denní místnost, operační síň, místnost pro ošetřovatelku, dva záchody, koupelna i kuchyňka. V posledním, třetím patře, byly opět dvě místnosti s osmi lůžky, tři místnosti po pěti postelích, denní místnost, místnost pro ošetřovatelku, dva záchody, kuchyňka a koupelna. Nemocnice měla vlastní studni s pramenitou vodou. Již roku 1899 byla provedena přístavba chirurgického pavilonu se dvěma operačními sály.^{46,47}

---

⁴⁵ KLOUDAN, Ladislav. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. 1. vyd. Praha-Brno:

Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941. ISBN neuvedeno.

⁴⁶ *Deník příjmů a vydání Všeobecné veřejné nemocnice císaře Františka Josefa I.* Mladá Boleslav, 1895-1897. Státní okresní archiv Mladá Boleslav, inventář Okresní nemocnice Mladá Boleslav (1852-1948).

⁴⁷ PAPOUŠEK, C.M. *Stanovy všeobecné veřejné nemocnice okresní císaře Františka Josefa I. v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav, 1896. Státní oblastní archiv Mladá Boleslav.

Vedením nemocnice byl pověřen MUDr. Kopfstein, který byl zároveň hlavním lékařem- primářem a jediným operátorem. K ruce mu byl pouze jediný sekundární lékař, MUDr. Sigmund Štein. K dalším zaměstnancům nemocnice patřily čtyři řádové sestry z kongregace šedých sester III. řádu sv. Františka Serafinského, jejichž počet se s rozšiřováním nemocnice navýšil až na celkových 15. Dále zde pracovali 3 civilní ošetřovatelky, 2 zřízenci, 5 služek a 1 správce. V Deníku příjmu a vydání všeobecné okresní nemocnice, viz příloha E, je uveden příjem sekundárního lékaře a šedých sester. Sekundární lékař Dr. Štein měl, podle zápisu z 8. října 1896, za období od 1. května do 3. července 1896 příjem 35 zlatých. Šedé sestry za měsíc duben dostaly každá po 10 zlatých.^{48,49}

Díky neustálému přílivu nemocných byl ústav označován za jeden z nejfrekventovanějších venkovských nemocnic v Čechách. Svízelné poměry přeplněného ústavu donutily jeho vedení, aby nemocnici rozšířil. Roku 1908 tedy bylo otevřeno oddělení pro choroby vnitřní s vlastním primariátem. V následujících letech se nemocnice rozrůstala o další pavilony. Roku 1923 vznikl nový infekční pavilon. Roku 1935 byl zřízen nový ordinariát pro choroby kožní a pohlavní. Roku 1937 došlo k dalšímu významnému rozšíření nemocnice. Stavební náklad činil 1300000 korun a dal vzniknout dvěma odděleními. Oddělení chirurgicko-gynekologickému se 147 lůžky, jež bylo umístěno v rozšířené hlavní budově a oddělení internímu o 161 lůžkách, které bylo rozděleno do čtyř pavilonů. V následujících letech mělo dojít k realizaci projektu nové nemocnice oblastního charakteru pro celé severní Čechy. Pro výstavbu byly dokonce zakoupeny pozemky o rozloze 165000 m², nicméně k výstavbě nikdy nedošlo z důvodu další světové války.^{50,51}

---

⁴⁸ *Deník příjmů a vydání Všeobecné veřejné nemocnice císaře Františka Josefa I. Mladá Boleslav, 1895-1897. Státní okresní archiv Mladá Boleslav, inventář Okresní nemocnice Mladá Boleslav (1852-1948).*

⁴⁹ KLOUDAN, Ladislav. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. 1. vyd. Praha-Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941. ISBN neuvedeno.

⁵⁰ KLOUDAN, Ladislav. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. 1. vyd. Praha-Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941. ISBN neuvedeno.

⁵¹ FEJFAROVÁ, Jana. *Historie ošetřovatelské profese na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Lékařská fakulta v Hradci Králové.

Kongregace šedých sester III. řádu sv. Františka Serafinského

Kongregace šedých sester III. řádu sv. Františka Serafinského vychází z řehole pro III. řád, kterou sepsal František z Assisi v roce 1221. Za vznikem kongregace šedých sester stály sestry Marie Xaverie Plaňanská a Anna Dulcelina Plaňanská s jejich společnou přítelkyní Františkou Johannou Grossmannovou. Tyto tři ženy se rozhodly obětovat svůj život péči o opuštěné nemocné bez nároku na honorář. Nemocné vyhledávaly v jejich domovech. Společnou touhou sester Plaňanských a Františky Grossmannové bylo vytvoření vlastního řeholního společenství. Za pomoci pátera Františka Havránka jim 22. března 1856 kardinál Bedřich Schwarzenberg povolil nosit řeholní roucho a přijímat dorost. Podle Špičkové (1999, s. 24): „*Byly sestry oblečeny v černý šat s šedým límcem, v šedý plášť a černý závoj*“. Pro tento šat jim lidé začali říkat šedé sestry. V lednu 1862 byly šedé sestry uznány papežem Lvem X. Sestry nejenže ošetřovaly nemocné v jejich domovech, ale roku 1859 byly i některé z nich povolány, aby ošetřovaly vojáky na Balkáně a v Itálii. Později sestry pracovaly i ve veřejných nemocnicích, např. v Kolíně, Benešově, Hradci Králové, ale i v Mladé Boleslavi. Kongregace existuje dodnes, sídlí v Lomci u Vodňan a v Praze, kde jim byl v červnu 1995 navrácen kostel sv. Bartoloměje.^{52,53,54}

3.4 Psychiatrická léčebna Kosmonosy do roku 1938

Další významnou pečovatelskou institucí, která vznikla v mladoboleslavském regionu na konci 19. století, byla psychiatrické léčebna ve městě Kosmonosy.

---

⁵² ŠPIČKOVÁ, Marie. *Dějiny Kongregace milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny v Brně* [online]. Olomouc, 1999 [cit. 12.3.2012]. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta. Dostupné z: <http://www.frantiskanky.cz/brno/diplomka.doc>.

⁵³ HAVELKOVÁ, Jitka. *Kongregace milosrdných sester III. Řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny a její působení v Brně v 19. století a na počátku 20. století* [online]. Brno, 2007 [cit. 10.3.2012]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta pedagogická. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/136151/pedf_b/.

⁵⁴ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

Kosmonosy jsou malé městečko sousedící v těsné blízkosti s Mladou Boleslaví. Historie města sahá do roku 1168, kdy byla ves Kosmonosy darována křížovníkům řádu svatého Jana Jeruzalémského. Roku 1868 byly Kosmonosy povýšeny na městys a roku 1914 na město. Kosmonosy byly dvakrát sloučeny s Mladou Boleslaví. První sloučení nastalo v letech 1947-1954, podruhé se staly součástí Mladé Boleslavi v letech 1974 až 1990.

Psychiatrická léčebna v Kosmonosech je druhou nejstarší léčebnou u nás. Heveroch (1926, s. 116) uvádí, že: *„Jest přirozeno, že zemský ústav pro choromyslné v Praze jako jediný veřejný ústav toho druhu v Čechách nedostačoval nikterak rostoucím požadavkům. Stálé přeplnění ústavu pražského přimělo zemský výbor ku zřízení nového ústavu pro choromyslné. Věda, že by postavení úplně nového, moderním požadavkům odpovídajícího ústavu trvalo více let, a chtěje v době nejkratší odpomoc, rozhodl se zemský výbor roku 1867, tedy již po pěti letech po převzetí ústavu pražského do autonomní správy zemské, zakoupiti v městyši Kosmonosích u Mladé Boleslavě bývalý piaristický klášter a upravití jej v rychlosti na ošetřovací ústav, který měl býti filiálkou ústavu pražského. Zakoupená budova pochází z roku 1674. Původně v ní bylo piaristické kolegium a to až do roku 1784....Adaptační práce, kterých nový účel budovy vyžadoval, byly brzo provedeny, takže již dne 27. dubna 1869 mohlo býti převezeno do nového ústavu prvých 51 nemocných mužů z ústavu pražského“.*

Po dalších transportech již nepostačovala jedna budova psychiatrické léčebny a zemský ústav se rozhodl pro koupi další dvoupatrové budovy ležící v blízkosti upraveného piaristického kláštera. Do této nově zakoupené budovy byly transportovány choromyslné ženy z pražského ústavu.⁵⁵

V roce 1871 byla kapacita ústavu 282 postelí pro muže a 112 postelí pro ženy. Roku 1895 byl ústav rozšířen o další dva pavilony, A a B, každý pavilon měl po 300 postelích a o pavilon infekční, čítající 20 lůžek. I přesto, že 13. dubna 1880 byla otevřena nově postavená psychiatrická léčebna v Dobřanech se 600 lůžky, byl

---

⁵⁵ HEVEROCH, Antonín. *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách* [online]. 1. vyd. Praha: Zemský správní výbor, 1926 [cit. 12.3.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.mlp.cz/kramerius/handle/ABG001/335718>.

počet lůžek stále nedostačující. Zemský výbor byl nucen přistoupit k dalšímu rozšíření kosmonoské léčebny, tentokrát bylo rozhodnuto o vybudování tří tzv. Rabitzových barácích. Každý Rabitzův barák měl po 12 lůžkách.

Heveroch (1926, s. 119) dále uvádí, že: „*Neustálý příliv ošetřovanců, kterému neodpovídala možnost propuštění nemocných z ústavní péče, přiměl zemský výbor roku 1910 ku stavbě dalších dvou pavilonů K a K1, každý pro 100 lůžek, které byly ihned následujícího roku obloženy, aby se ulehčilo ostatním ústavům. Budovy tyto jsou úplně nově zařízeny. Mají ústřední topení, teplou vodu hnanou elektrickými čerpadly a ohřívanou výfukovou parou ze strojovny*“.

Roku 1914 byla do ústavu zavlečena spála a infekční pavilon se svými 20 lůžky nebyl schopen pojmout do izolace všechny nakažené. Ústav proto zakoupil dva přenosné tzv. Döckerovy baráky, každý po 19 lůžkách. To bylo poprvé a naposledy, co tyto baráky byly použity.

Nemocní se v rámci terapie věnovali zahradničení a řemeslu, kterému byli vyučeni. V areálu léčebny se proto nacházely truhlářské, obuvnické, krejčovské, čalounické a knihařské dílny. Tyto dílny byly roztroušeny po areálu až do roku 1919, kdy pro ně byla postavena jednopatrová budova.⁵⁶

V roce 1924 bylo v ústavu ošetřováno 1150 nemocných, což je historickým maximem. Heveroch (1926, s. 127) také zmiňuje, že: „*Ústav je posud obehnán vysokou zdí, která jest důkazem toho, jak se v době založení ústavu kosmonoského ještě na ústav podobného druhu pohlíželo. Zeď tato bude ještě letošního roku nahrazena železným tyčovým plotem, aby nemocní nebyli úplně odloučení od veškerého zevnějšího světa. Tím padne poslední zaostalost v našem ústavnictví*“.

3.5 Sanatorium MUDr. Antonína Pírka

Za doby první republiky vznikaly u nás, po vzoru západních zemí, malé soukromé ústavy, jejichž cílem byla vysoká úroveň lékařské a ošetrovatelské péče o

---

⁵⁶ HEVEROCH, Antonín. *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách* [online]. 1. vyd. Praha: Zemský správní výbor, 1926 [cit. 12.3.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.mlp.cz/kramerius/handle/ABG001/335718>.

pacienta. Jedním z těchto ústavů bylo i soukromé sanatorium MUDr. Antonína Pírka v Mladé Boleslavi otevřené v říjnu 1934.

MUDr. Antonín Pírek byl specialista gynekolog-porodník, jehož cílem bylo vybudování moderního samostatného lůžkového zařízení s rodinnou atmosférou. Pro naplnění své představy se spojil s architektem Ing. Walenfelsem. Budova ústavu byla navržena tak, že každý nemocniční pokoj byl určen pouze pro dva pacienty, kterým umožňoval výhled z lůžka na okolní zahradu snížený okenní parapet. Lůžka byla vybavena nočním osvětlením pod postelemi pro nerušené noční ošetřování. Součástí každého lůžka byla i moderní signalizace pro volání ošetřovatelek a lékaře. Sanatorium bylo vybaveno také moderním operačním traktem se dvěma sály, septickým a aseptickým. Součástí sanatoria byl dále porodní sál, vyšetřovna, rentgenová síň, laboratoř a lázně. Při ústavu existovaly celkem tři oddělení, a to oddělení porodnické a pro choroby ženské, chirurgicko-urologické oddělení a oddělení pro choroby vnitřní. Každé oddělení mělo svůj vlastní primariát. Půda náležící k ústavu byla upravena v park. Ošetřovatelskou péčí o pacienty vykonávaly civilní sestry z ošetřovatelské školy v Turčianském svätém Mikuláši. Řádové sestry v moderním ústavu nepřicházely pro Dr. Pírka v úvahu.⁵⁷

Poté co byla republika obsazena Němci, byl Dr. Antonín Pírek zatčen za účast v odboji a odeslán do koncentračního tábora. Z moderního zdravotnického zařízení se stal, během druhé světové války, vojenský lazaret. Budova ústavu značně zchátrala a po 2. světové válce byla přičleněna k okresní nemocnici jako její gynekologicko-porodnické oddělení. Do dvoulůžkových pokojů byla vtěsnána čtyři lůžka. Podle pamětnic byly dokonce některé pokoje i osmilůžkové, tyto pokoje byly zřejmě původními denními místnostmi pro pacienty. V roce 1993, po pádu komunistického režimu, uplatnil syn Dr. Pírka restituční právo na vrácení majetku a započal s rekonstrukcí objektu. V roce 2004 bylo Sanatorium Dr. Pírka přejmenováno na Kliniku Dr. Pírka. Klinika navazuje na tradici péče o nemocné započaté v roce 1934. Heslem kliniky jsou tudíž slova jejího zakladatele: „*Jsme si*

---

⁵⁷ KLOUDAN, Ladislav. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. 1. vyd. Praha-Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941. ISBN neuvedeno.

dobře vědomi toho, že pracujeme v soukromém ústavě a existence naše jest závislá na dobrém jeho jméně.“⁵⁸

3.6 Sociální péče v Mladé Boleslavi

Po první světové válce stoupal na Mladoboleslavsku počet potřebných lidí, kteří potřebovali sociální péči. O sociální péči v boleslavském okrese, stejně jako po celé republice, se dělil stát se soukromými osobami.

Státním zařízením v Mladé Boleslavi byl Masarykův okresní dům sociální péče, viz příloha F, vybudovaný v letech 1924 až 1925 podle návrhu architekta Jiřího Krohy. Okresní dům sociální péče se zaměřoval zejména na péči o budoucí matky, děti a mládež. V ústavu se nacházel útulek pro rodičky se 16 lůžky, který byl neustále plně obsazen. Zaměstnanci útulku byl jeden lékař a porodní asistentky. Roku 1933 byla při ústavu otevřena poradna pro těhotné, kam si chodilo pro radu během roku průměrně 150 rodiček. Vedle poradny pro těhotné zde fungovala i poradna pro matky a kojence či odbor péče o chrup školní mládeže. Svůj dispenzář měl v domě sociální péče také Občanský spolek pro očkování proti záškrtu a Liga proti tuberkulóze.⁵⁹

Při ústavu dále existovala ošetřovatelská služba v rodinách. Strnad (1947, s. 72) popisuje domácí péči tak, že: „*Diplomovaná ošetřovatelka navštěvuje nemocné v rodinách, poslouží jim a uklidí za domácí, kteří musejí sháněti živobytí*“.

Masarykův dům sociální péče byl v 50. letech 20. století přidělen k okresní nemocnici a z budovy se stala na dlouhé roky dětská nemocnice. V současnosti se v budově nachází Centrum pro zdravotně postižené, které svým klientům nabízí pečovatelské a asistenční služby i poradenství v oblasti sociální, psychologické a sexuální.

---

⁵⁸ *Klinika Dr.Pírka* [online]. 2008 [cit. 15.3.2012]. Dostupné z: <http://www.drpirek.cz/>.

⁵⁹ STRNAD, Emanuel. *Boleslavsko*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Místní národní výbor Mladé Boleslavě, 1947. ISBN neuvedeno.

Příkladem soukromé iniciativy v sociální oblasti je vybudování sirotčince manžely Antonii a Václavem Klementovými. Václav Klement, původním povoláním knihkupec, byl jedním ze zakladatelů automobilové značky Laurin a Klement, ze které se později stala dnešní firma Škoda Auto. Pro účely sirotčince byla postavena dvoupatrová vila v Riegrově, dnešní Gellnerově ulici. Stavba byla účelně zařízena, nechyběly šatny, jídelny, ložnice a herny. Sirotčinec byl určen celkem pro 50 sirotků, polovina kapacity byla vyhrazena pro děti přímo z města, druhá polovina pro sirotky z okresu. O jejich výchovu se staraly řádové sestry. Provoz sirotčince po úmrtí jeho zakladatelů byl hrazen z nadace, která vznikla z jejich odkazu.^{60,61}

Beneš (1997, s. 136) uvádí, že: „*Mezi oběma světovými válkami nebylo ve městě, i přes svízelné poměry, dítěte, které by trpělo hladem nebo zimou*“. Strnad (1947, s. 78) zase uvádí, že: „*Sociální péče v Mladé Boleslavi je tak všestranná, že obsáhne péči o člověka po celý jeho věk bez rozdílu stavu a povolání*“.

---

⁶⁰ BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

⁶¹ STRNAD, Emanuel. *Boleslavsko*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Místní národní výbor Mladé Boleslavě, 1947. ISBN neuvedeno.

4 OD 2. SVĚTOVÉ VÁLKY PO SOUČASNOST

Druhá světová válka výrazně ovlivnila život v tehdejší Československu. Československá republika byla po Mnichovské dohodě, podepsané dne 29. září 1938, značně okleštěna. Hranice mezi naší republikou a Německem se výrazně přiblížila k Mladoboleslavskému okresu, neboť na konci října 1938 se hraniční závory objevily již za Bělou pod Bezdězem. V zabraném sudetském území se nacházelo nemalé množství nemocnic, soukromých sanatorií či ozdravoven, ale také ošetřovatelské školy.^{62,63}

Po komunistickém převratu v únoru 1948 došlo ke změně politických a společenských podmínek. Na počátku 50. let započalo budování tzv. socialistického zdravotnictví, jehož krédem bylo zdraví pro všechny. Soukromé zdravotnické instituce byly zestátnovány a postupně docházelo k centralizaci zdravotnického systému. Díky neexistenci soukromých zdravotnických služeb v systému socialistického zdravotnictví neměli lidé, až do sametové revoluce, možnost svobodné volby mezi poskytovateli zdravotní péče.⁶⁴

Negativní postoj vládnoucí komunistické strany vůči církvím ovlivnil ošetřovatelské vzdělávání i péči v celé zemi. Řádové sestry byly v nemocnicích nahrazovány narychlo vyškolenými ošetřovatelkami a školy, které vznikly z podnětu církve, byly rušeny. 21. 4. 1948 byl přijat zákon 95/1948 Sb., neboli zákon o základní úpravě jednotného školství, který měnil způsob vzdělávání budoucích ošetřovatelek. Z dvouletého studia, na něž bývaly přijímány uchazečky ve věkovém rozmezí 18-30 let a teprve až po úspěšném zvládnutí psychologických testů, se uplatněním tohoto zákona stalo 4leté studium pro žáky, kteří právě

---

⁶² BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.

⁶³ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

⁶⁴ HNILICOVÁ, Helena. *Úvod do studia zdravotnických systémů*. Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva [online]. 2009 [cit. 20.3.2012]. Dostupné z: http://usm.lf1.cuni.cz/download/uvod_do_zs.pdf.

dokončili úplnou povinnou, tedy základní, školní docházku. Dřívější ošetrovatelské školy a odborné školy pro ženská povolání byly přejmenovány na vyšší školy sociálně zdravotní. Vyšší školy sociálně zdravotní vznikaly po celé republice. Jen ve středočeském kraji jich vzniklo sedm, a to v Mladé Boleslavi, v Nymburce, Příbrami, Kladně, Kolíně, Berouně a v Benešově.⁶⁵

Po listopadu 1989 začaly opět vznikat soukromé nemocnice, sanatoria či ambulance. V roce 1991 vznikla Česká asociace sester (ČAS). Jednou ze zakladatelek ČAS byla absolventka mladoboleslavské zdravotnické školy Růžena Wagnerová.

4.1 Nemocnice

Po 2. světové válce došlo díky zákonu číslo 185/1948 Sb., neboli Zákonu o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a o organizaci státní ústavní léčebné péče, k znárodnění nemocnic a léčebných ústavů. Uplatněním tohoto zákona přešlo do vlastnictví Mladoboleslavské oblastní nemocnice bývalé soukromé Pírkovo sanatorium, ze kterého se stalo gynekologicko-porodnické oddělení. Až do jeho vzniku rodily ženy převážně v domácím prostředí nebo v útulku pro rodičky, jenž byl součástí nemocnice.

V roce 1948 byly k nemocnici přiděleny také dva pavilony dříve patřící k Psychiatrické léčebně v Kosmonosech. V těchto dvou pavilonech byla zřízena další interní oddělení.

Druhá polovina 20. století byla ve znamení osamostatňování se jednotlivých klinických oborů a ve stále užší specializaci. Mladoboleslavská nemocnice držela krok s tímto trendem, a proto zde roku 1948 vzniklo samostatné krční oddělení, roku 1949 oční a kožní oddělení, 1950 oddělení plicní, roku 1953 ortopedické oddělení a v roce 1966 psychiatrické oddělení. I přes vznik mnoha nových oborů a oddělení nedošlo až do 80. let v areálu nemocnice k žádné výrazné výstavbě.⁶⁶

---

⁶⁵ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

⁶⁶ FEJFAROVÁ, Jana. *Historie ošetrovatelské profese na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Lékařská fakulta v Hradci Králové.

První velkou stavbou od vzniku nemocnice byla realizace objektu pro oddělení anesteziologicko-resuscitační, urologie a nukleární medicíny. Stavba byla dokončena roku 1981. Poté došlo k dalším výstavbám. Roku 1992 byl otevřen nový pavilon centrálních služeb. V březnu roku 1993 vzniklo v areálu nemocnice nové gynekologicko-porodnické oddělení. Roku 1996 došlo k územnímu sjednocení areálu nemocnice a ke kolaudaci pavilonu pro oční a neurologické oddělení. V současné době probíhá dostavba nového interního pavilonu, viz příloha G, jehož kolaudace proběhla 10.9.2012.

Roku 1993 přijala nemocnice jméno významného středověkého lékaře Mikoláše Klaudiána.⁶⁷

4.2 Psychiatrická léčebna Kosmonosy od 2. světové války

Oficiální politika německé říše měla sklon k fyzické likvidaci duševně nemocných lidí. Tato politika zasáhla i Kosmonoskou léčebnu. Podle vzpomínek doc. MUDr. Oldřicha Vinaře byli pacienti očkováni aktivní kulturou Kochových bacilů, která způsobovala, že očkovaní rychle umírali na tuberkulózu. V průběhu války byly postupně redukovány přídělky jídla pro pacienty, také úroveň hygieny se zhoršovala. Koncem války vypukla v léčebně epidemie cholery, při níž denně umíralo až 12 nakažených. Truhlářská dílna v areálu psychiatrické léčebny se v té době zabývala pouze výrobou rakví.

Po válce zbylo v ústavu z původních 1150 pacientů jen kolem dvou set klientů, neboť němečtí pacienti byli převezeni do psychiatrických zařízení v Německu. Ze stejného důvodu došlo i k úbytku lékařů. Proto se zvažovalo zrušení ústavu, nicméně tyto úvahy byly časem zamítnuty a léčebna byla postupně zaplňována pacienty z jiných zařízení, zejména z léčebny v pražských Bohnicích.⁶⁸

---

⁶⁷ *Oblastní nemocnice Mladá Boleslav* [online]. Středočeský kraj: © 2012 [cit. 24.9.2012]. Dostupné z: <http://klaudianovanemocnice.cz>.

⁶⁸ KOLÁŘOVÁ, Dana. *Psychiatrická léčebna: 110 let*. Almanach k výročí 110 let samostatné Psychiatrické léčebny Kosmonosy. 2007. ISBN neuvedeno.

O pacienty v 50. letech pečovalo kolem 200 nelékařských zdravotnických pracovníků a na 20 lékařů. Pracovaly zde také sestry se zvláštním psychiatrickým školením, nicméně střední zdravotnickou školu z nich neměl nikdo. Výměna za kvalifikovaný střední zdravotnický personál nastala v následujících letech, kdy se psychiatrie stala preferovaným oborem, což znamenalo zvláštní příplatky pro zaměstnance a o týden delší dovolenou.

V 60. letech došlo k vnitřní diferenciaci, ustoupilo se od monoprimaryátových pavilonů a vznikly samostatné gerontopsychiatrické primaryáty, samostatný specializovaný úsek protialkoholní péče a samostatné infekční oddělení. V čele jednotlivých oddělení pro nelékařský personál stály staniční sestry, v čele jednotlivých pavilonů vrchní sestry a v čele celé léčebny pak byla hlavní sestra. Vznik dalších oddělení a primaryátů si vyžádal novou reorganizaci. Každý primaryát tak měl po dvou staničních sestřích a po jedné vrchní sestře. V polovině 60. let bylo v areálu léčebny otevřeno diagnostické centrum, kde byly umístěny odborné ambulance, závodní ordinace, rehabilitační oddělení, elektrokardiografická a elektroencefalografická laboratoř. Dále zde byl úsek hematologie a biochemie, ke kterému v 90. letech přibyl úsek toxikologických analýz.

Od poloviny 70. let se začala v kosmonoské léčebně praktikovat psychoterapie. Nejprve byla psychoterapie zavedena na mužském protialkoholním oddělení, kde se osvědčila, a proto došlo k proškolení dalšího personálu na ostatních odděleních. Psychoterapeutické kurzy absolvovali nejen lékaři, ale i střední zdravotnický personál. Sestry, které prošly tímto několikaměsíčním kurzem, poté řídily psychoterapeutické skupiny na jednotlivých odděleních nebo vedly řízené rozhovory s pacienty. Některé z nich dokonce vykonaly zkoušku z psychoterapie v doškolovacím centru v Brně.⁶⁹

Dne 12. 5. 1975 vznikla v léčebně linka důvěry. Jednalo se teprve o čtvrtou linku důvěry v pořadí po Praze, Brnu a Olomouci. Linka důvěry poskytovala a stále poskytuje nepřetržitou telefonickou pomoc, zejména v oblasti krizové psychoterapeutické intervence a také zdravotně-výchovné a zdravotně-sociální

---

⁶⁹ KOLÁŘOVÁ, Dana. *Psychiatrická léčebna: 110 let*. Almanach k výročí 110 let samostatné Psychiatrické léčebny Kosmonosy. 2007. ISBN neuvedeno.

oblasti. Pro linku důvěry pracují psychiatři, psychologové, sociální pracovníci a zdravotní sestry s psychoterapeutickou přípravou. V současnosti již ovšem není linka důvěry součástí psychiatrické léčebny, ale nestátního nízkoprahového zdravotnického pracoviště Centra psychoterapie.

Roku 1978 bylo otevřeno oddělení pro léčbu neuróz a poruch osobnosti. Roku 1980 bylo zřízeno oddělení se zvýšenou rehabilitační a resocializační péčí. V roce 1984 pak vzniklo interní oddělení s JIP. V roce 1987 bylo založeno denní sanatorium s 20 místy. Jednalo se o první zařízení tohoto typu ve středočeském kraji. Součástí denního sanatoria byl úsek psychoterapie a arteterapie. Roku 1988 byl založen při denním sanatoriu Klub odléčených pacientů. V roce 1988 byla dále dokončena přístavba pavilonu A, kde vzniklo samostatné sexuologické oddělení. Roku 1989 bylo zřízeno oddělení pro léčbu závislostí u žen v bývalém infekčním oddělení a roku 1994 pak vzniklo oddělení léčby závislosti u mužů. V roce 1992, po odchodu sovětské posádky z Mladé Boleslavi, získala psychiatrická léčebna budovu bývalé vojenské polikliniky v Žižkově ulici. V letech 1996-1998 proběhla v budově realizace projektu chráněného bydlení pro dlouhodobě hospitalizované pacienty.⁷⁰

4.3 Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotní

Zdravotnická škola v Mladé Boleslavi, viz příloha H, vznikla v roce 1949 přeměnou tehdejší Odborné školy pro ženská povolání na Vyšší školu sociálně zdravotní. Budova, ve které se zdravotnická škola dodnes nachází, se nalézá v těsné blízkosti okresní nemocnice a byla navržena významným mladoboleslavským architektem Vladimírem Bolechem.

První ředitelkou Vyšší školy sociálně zdravotní se stala roku 1950 Emílie Kvasničková, která až do svého jmenování působila jako profesorka matematiky na

---

⁷⁰ KOLÁŘOVÁ, Dana. *Psychiatrická léčebna: 110 let*. Almanach k výročí 110 let samostatné Psychiatrické léčebny Kosmonosy. 2007. ISBN neuvedeno.

mladoboleslavském gymnáziu. Když se roku 1953 rozhodla pro návrat na gymnázium, vystřídal ji ve funkci MUDr. Anna Dienstbierová.

Roku 1951 úspěšně ukončilo studium prvních 40 studentek, 22 dívek absolvovalo obor zdravotní sestra, 18 obor ošetrovatelka. V roce 1951 došlo také ke stavebním úpravám školy, kdy byly učebny ve druhém patře budovy přeměněny na internátní pokoje, neboť studentky třetího a čtvrtého ročníku byly povinny, podle tehdejších předpisů, bydlet na internátě. Tato povinnost byla zrušena v 2. polovině 50. let. Od roku 1953 byly absolventkami školy studentky oboru zdravotní sestra a oboru dětská sestra.

Název školy byl v průběhu dvou let hned dvakrát změněn. V roce 1951 byla škola přejmenována na Vyšší zdravotní školu a roku 1952 byl název poupraven na Vyšší zdravotnickou školu. Stejně jako název školy se měnila i délka studia. Díky zákonu o jednotné preventivní a léčebné péči, zákon č.103/1951 Sb., a zároveň díky nucenému odchodu řádových sester ze zdravotnických zařízení, se zvýšila potřeba kvalifikovaného zdravotnického personálu. Pro jeho nedostatek byla zkrácena doba studia na zdravotnických školách ze čtyř na tři roky. Ovšem již v roce 1958 se opět přešlo, a tentokrát již natrvalo, ke čtyřleté formě studia. V druhé polovině 20. století byl také na škole zaveden večerní typ studia, určený zejména pro zaměstnance nemocnice, kteří byli vyškoleni pouze různými kurzy pro ošetrovatelky a sanitáře. Roku 1961 se znovu změnil název školy na Střední zdravotnickou školu.

Po obsazení republiky vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 se střední zdravotnická škola zapojila do vlny neklidu, která zasáhla celou zemi tím, že dva dny neprobíhala výuka. Po tomto protestu nastaly změny ve vedení školy. Novým ředitelem byl jmenován Radúz Fürst, do té doby působící jako ředitel Zvláštní školy. Ve funkci tak vystřídal doposud působící MUDr. Marcelu Hrušovou.⁷¹

Od 70. let došlo k modernizaci výuky. Škola začala praktikovat skupinovou výuku odborné praxe a předmětu péče o nemocné. Každá třída byla na výuku těchto předmětů rozdělena do několika menších skupin, které vedla vždy jedna odborná

---

⁷¹ LOUŽEŇSKÁ, Marie. *Pohled do historie školy - jubilejní almanach střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi, 1949-1999*. Mladá Boleslav : ředitelství SZŠ Mladá Boleslav. 1999. ISBN neuvedeno.

učitelka. Tento systém výuky je na škole praktikován dodnes. Také výuka odborných předmětů byla svěřena do rukou lékařů z místní okresní nemocnice.

V 80. letech prošla budova školy rozsáhlou rekonstrukcí, při níž byla např. udělána nová fasáda či vyměněna okna.

Do funkce zástupkyně ředitele byla roku 1982 jmenována Mgr. Ladislava Ulrychová, která od roku 1996 působí ve funkci ředitelky.

Roku 1994 poprvé ukončily studium absolventky oboru všeobecná sestra, roku 1995 naposledy skládaly maturitní zkoušku studentky oboru dětská sestra. V roce 2009 byla v budově střední zdravotnické školy otevřena také vyšší odborná škola zdravotnická, která nabízí ke studiu tříletý obor Diplomovaná všeobecná sestra. V současné době je tedy možné na Střední zdravotnické škole a Vyšší odborné škole zdravotnické v Mladé Boleslavi studovat obory Zdravotnický asistent, Sociální péče – pečovatelská činnost, Diplomovaná všeobecná sestra a učební obor Ošetřovatel. Střední a vyšší odborná škola je navštěvována i studenty z jiného kraje nežli je kraj mladoboleslavský. Ve školním roce 2010/2011 dojíždělo do školy celkem 68 studentů, z nichž 39 bylo z libereckého kraje a 22 z královéhradeckého kraje.^{72,73}

Počet absolventů se v průběhu let měnil, viz příloha CH. Nejvyšší počet maturantů byl v 90. letech, kdy ukončovalo studium na střední zdravotnické škole ročně průměrně 90 studentů. Z výročních zpráv z let 2008/2009 a 2010/2011 je patrný pokles až na 50 absolventů ročně, neboť do školních lavic na středních školách zasedají momentálně tzv. „slabé ročníky“. Otázkou ovšem také je, jak moc přitažlivý je pro budoucí středoškolské žáky obor zdravotnický asistent.^{74,75,76}

---

⁷² LOUŽEŇSKÁ, Marie. *Pohled do historie školy - jubilejní almanach střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi, 1949-1999*. Mladá Boleslav : ředitelství SZŠ Mladá Boleslav. 1999. ISBN neuvedeno.

⁷³ ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2010/2011*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, 2011.

⁷⁴ LOUŽEŇSKÁ, Marie. *Pohled do historie školy - jubilejní almanach střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi, 1949-1999*. Mladá Boleslav : ředitelství SZŠ Mladá Boleslav. 1999. ISBN neuvedeno.

⁷⁵ ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2008/2009*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola, 2009.

⁷⁶ ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2010/2011*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, 2011.

5 VZPOMÍNKY PAMĚTNÍKŮ

Historii ošetrovatelství v Mladé Boleslavi doplním v této kapitole vzpomínkami pamětnic – zdravotních a dětských sester, různého věku a zaměření. Seřadila jsem je podle data narození, od nejstarší po nejmladší. Prostřednictvím jejich vzpomínek jsem chtěla ukázat změny ve studiu na zdravotnické škole během 50. let jejího fungování. V textu používám označení zdravotní sestra, dětská sestra vzhledem k názvu oboru, který vystudovaly. Kontakty na tyto zdravotní sestry jsem získala díky Almanachu střední zdravotnické školy nebo během ošetrovatelské praxe v nemocnici v Mladé Boleslavi.

Vlasta Nohelová-Novotná

První pamětnicí je zdravotní sestra Vlasta Nohelová-Novotná, viz příloha I. Paní Vlasta se narodila roku 1937 v Jabkenicích u Mladé Boleslavi. Roku 1952 nastoupila na zdravotnickou školu v Mladé Boleslavi, kde studovala obor Zdravotní sestra. Z důvodu nedostatku zdravotních sester bylo studium zkráceno ze čtyř na tři roky. Roku 1955 složila maturitní zkoušku. Maturitní zkouška se skládala ze šesti předmětů, kterými byli český jazyk, ruský jazyk, choroby vnitřní, hygiena, organizace zdravotnictví a ošetrovatelská technika.

Výuka ošetrovatelské praxe byla zahájena ve druhém ročníku. Studentky prošly postupně oddělení dětské, chirurgické, gynekologické, interní a psychiatrické. Ošetrovatelská praxe probíhala až do maturity v různých týdenních cyklech. Týdenní cykly byly v délce jeden týden, tři týdny i více týdnů. Studentky sloužily ranní, odpolední i noční služby. Mezitím probíhala samozřejmě výuka ve škole. Na praxi se studentkami docházela též odborná učitelka předmětu Ošetrovatelská technika.

Po ukončení studia nastupovaly zdravotní sestry v 2. polovině 50. let podle tzv. umístěnek. Umístěnky pro absolventky mladoboleslavské zdravotnické školy byly většinou do nemocnic Středočeského, Severočeského a Západočeského kraje nebo do vojenských posádek, např. do Milovic. Paní Vlasta Nohelová dostala

umístěnkou do OÚNZ (Okresní ústav národního zdraví) Poděbrady, nemocnice Městec Králové. Zde pracovala na chirurgickém oddělení, později jako sálová sestra. Jejími spolupracovnicemi byly ještě řádové sestry. Podle jejích slov byly ovšem absolventky zdravotnické školy lépe odborně připravené.

Po své svatbě sehnala místo na očním oddělení nemocnice v Mladé Boleslavi. Odtud odešla pracovat na plicní oddělení jako kalmetizační sestra. Pro výkon svého zaměstnání musela absolvovat kurz pro kalmetizační sestry. Práce jí přišla zajímavá a přínosná, neboť TBC bylo v době jejího mládí, tedy v poválečném Československu, velkým problémem.

Pohled společnosti na práci sester je podle jejího názoru stále stejný. Lidé si sesterské práce stále velmi váží, existují samozřejmě výjimky. Říká, že: „prestiž tohoto zaměstnání bude mít dokonce vzestupnou tendenci, neboť stále větší počet sester je i vysokoškolsky vzdělaných“.

Eva Janků

Paní Eva Janků, rozená Hnízdová, se narodila roku 1962. Ve svých 15 letech, roku 1977, začala studovat na Střední zdravotnické škole v Mladé Boleslavi. Studium ukončila roku 1981, spolu s dalšími 52 studentkami denního studia a 15 studenty dálkového studia.⁷⁷

Výuka odborné praxe začala, i během jejího studia, již ve druhém ročníku. Výuka ošetrovatelské praxe probíhala na základních odděleních jako interna, chirurgie, gynekologické a dětské oddělení. Studentky ovšem měly možnost nahlédnout i na psychiatrické oddělení v léčebně v Kosmonosech, na patologii nebo na rentgenologické pracoviště.

Po ukončení studia se provdala, a aby s manželem získali byt od automobilového závodu Škoda Auto, museli být oba dva jeho zaměstnanci. Paní Eva byla bez nástupní praxe, proto ji nepřijali jako zdravotní sestru do závodní

---

⁷⁷ LOUŽEŇSKÁ, Marie. *Pohled do historie školy - jubilejní almanach střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi, 1949-1999*. Mladá Boleslav : ředitelství SZŠ Mladá Boleslav. 1999. ISBN neuvedeno.

polikliniky. Nastoupila tedy do provozu jako jeřábník. Téměř po dvaceti letech, kdy byla na mateřské dovolené a poté pracovala jako prodavačka, se vrátila do zdravotnictví. Nejprve na pozici ošetřovatelky, teprve po absolvování nástupní praxe mohla začít pracovat jako zdravotní sestra na lůžkové části standardního interního oddělení.

Díky mnohaleté absenci ve zdravotnictví měla možnost vidět vývoj zdravotní péče v Mladé Boleslavi. Během její absence byly zrekonstruovány a vystaveny nové budovy nemocnice, vznikla řada nových pracovišť a odborných ambulancí, které dříve v mladoboleslavské nemocnici nebyly. Změnily se i veškeré pomůcky a přístroje, které sestra používá při práci a při péči o pacienty. Ještě před dvaceti lety nebyli jednorázové pomůcky, jako jsou jehly nebo stříkačky, kanyly, hygienické a ochranné pomůcky, zástěry atd. Řada pomůcek a nástrojů se musela připravovat, např. se skládaly mulové čtverce či tampóny. Naopak přibýlo administrativy a práce s počítačem. Pacient má podle její zkušenosti nyní mnohem větší komfort, pohodlí a soukromí, také nemocniční prostředí je mnohem hezčí nežli dříve.

Zdravotní sestry se podle paní Evy Janků neustále vzdělávají. Mají možnost navštěvovat mnoho odborných seminářů, které jsou nejen přínosem, ale i nutností pro sesterskou odbornou práci. Mohou si vybrat z různých typů vysokoškolského studia v mnoha oborech.

Radka Veselá

Paní Radka Veselá se narodila roku 1965 v Kolíně, kde i v letech 1980-1984 studovala na Střední zdravotnické škole obor Všeobecná sestra.

Výuka odborné praxe začala ve druhém ročníku. Studentky chodily na odbornou praxi během druhého ročníku jeden den v týdnu, během třetího ročníku dva dny v týdnu a ve čtvrtém ročníku tři dny v týdnu. Základem odborné praxe bylo interní oddělení, nicméně prošly téměř všechna oddělení kolínské nemocnice.

Po vykonání maturitní zkoušky se přestěhovala do Mladé Boleslavi a začala pracovat na ORL oddělení zdejší nemocnice. Půlroční nástupní praxi zakončila písemnou prací, její obhajobou a ústní zkouškou. Po čtyřech letech začala pracovat

u obvodního lékaře v Mladé Boleslavi. Pro výkon práce u obvodního lékaře musela absolvovat jednoletý specializační kurz s názvem Dlouhodobá příprava sestry na územních a závodních zdravotních obvodech. Tento kurz v současné době již neexistuje. Po 22 letech práce u obvodního lékaře nastoupila na neurologické oddělení Klaudiánovy nemocnice. Proto si své vzdělání doplnila absolvováním kursu EEG a evokované potenciály ve FN Bulovka v Praze.

I paní Radka Veselá říká, že: „jednorázové pomůcky práci sester usnadnily, zato přibylo byrokracie. Vývoj od 80. let je obrovský.“

Michaela Drahotová

Paní Michaela Drahotová pracuje jako všeobecná sestra od roku 1994, kdy ukončila 4leté studium na Střední zdravotnické škole, obor Dětská zdravotní sestra.

Výuka odborné praxe začala ve třetím ročníku. Studentky procházely různá oddělení nemocnice v Mladé Boleslavi. Na praxi studentky sestavovaly komplexní ošetrovatelský plán, prováděly nácvik sebeobsluhy s cílem zvyšování soběstačnosti klienta, hodnotily rizika proleženin, měřily intenzitu bolesti. Dále sledovaly a orientačně hodnotily základní fyziologické funkce, zajišťovaly odběr biologického materiálu a podávaly léčivé přípravky. Výuka ošetrovatelské praxe probíhala pod vedení učitelky odborné praxe.

Po ukončení studia nastoupila na urologické oddělení mladoboleslavské nemocnice. Urologické oddělení bylo jediné oddělení, kde v tu dobu měli volná místa. Zde pracovala dva roky, tedy do roku 1996. Poté pět let pracovala na ortopedickém oddělení v Pírkově sanatoriu. Po mateřské dovolené pracuje jako všeobecná sestra v ambulanci cestovní medicíny a přenosných chorob. Práce v ambulanci cestovní medicíny a přenosných chorob vyžaduje dostatek odborných znalostí, proto využívá seminářů organizovaných Českou vakcinologickou společností.

ZÁVĚR

Ošetřovatelství na Mladoboleslavsku navazovalo vždy s větším či menším časovým odstupem na vývoj ošetřovatelství v zemi.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zmapovat historický vývoj ošetřovatelství v Mladoboleslavském regionu. V bakalářské práci popisuji ošetřovatelskou a zdravotnickou péči od pravěku po současnost, neboť Mladá Boleslav byla osídlena již od doby kamenné. Předpokládala jsem tedy, že i pravěcí Boleslavané, stejně jako pravěcí lidé na celém světě, již poskytovali určitou formu ošetřovatelské péče.

Práci jsem rozdělila do pěti kapitol, a to sice na pravěk, středověk, dobu osvícenskou až po konec první republiky a na kapitolu od druhé světové války po současnost. Závěrečnou kapitolu jsem věnovala vzpomínkám zdravotních a dětských sester, které vystudovaly mladoboleslavskou zdravotnickou školu či byly a jsou zaměstnankyněmi Klaudiánovy nemocnice.

Podařilo se mi dohledat založení nejstaršího mladoboleslavského špitálu ve 13. století, přítomnost řádu johanitů, život a nemoci středověkých Boleslavanů a vznik dalších špitálů v Mladé Boleslavi v 16. století. Rozsáhlou kapitolou je kapitola Doba osvícenská až po konec první republiky. V této kapitole jsou poznámky o vzniku a výstavbě psychiatrické léčebny v Kosmonosech a okresní nemocnice v Mladé Boleslavi. Zajímavé podrobnosti jsem získala z Deníku příjmu a vydání a ze Stanov všeobecné veřejné nemocnice z roku 1896. Cenné jsou též informace o průběhu cholery v Mladé Boleslavi získané z knihy z konce 19. století vydané místním lékařem Dr. Semerádem. Další část práce je věnována vývoji mladoboleslavského ošetřovatelství od 2. světové války do současnosti. Zde je popsán vývoj zdravotnických institucí a vznik a vývoj zdravotnického školství v Mladé Boleslavi. Vývoj ošetřovatelství v Mladé Boleslavi je dán stručně do kontextu s vývojem ošetřovatelství v Čechách.

Věřím, že jsem v práci vystihla nejdůležitější události a mezníky ve vývoji ošetrovatelství na Mladoboleslavsku i v České republice. Doufám, že tato práce bude přínosná pro zdravotní sestry, zejména z Mladé Boleslavi, které minulost jejich oboru zajímá.

LITERATURA

1. BAREŠ, František. *Paměti města Ml. Boleslavě*. 1. vyd. Mladá Boleslav: vlastním nákladem, 1921. ISBN neuvedeno.
2. BENEŠ, Luděk. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-34-6.
3. *Deník příjmů a vydání Všeobecné veřejné nemocnice císaře Františka Josefa I.* Mladá Boleslav, 1895-1897. Státní okresní archiv Mladá Boleslav, inventář Okresní nemocnice Mladá Boleslav (1852-1948).
4. FEJFAROVÁ, Jana. *Historie ošetrovatelské profese na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Lékařská fakulta v Hradci Králové.
5. HAVELKOVÁ, Jitka. *Kongregace milosrdných sester III. Řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny a její působení v Brně v 19. století a na počátku 20. století* [online]. Brno, 2007 [cit. 10.3.2012]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta pedagogická. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/136151/pedf_b/.
6. HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Kompakt, 2004. ISBN neuvedeno.
7. HERČÍK, Karel. Morový sloup - 325 let. *Boleslavan: časopis Statutárního města Mladá Boleslav*. 2006, roč. 10, č. 11. ISSN neuvedeno.
8. HEVEROCH, Antonín. *Zemské ústavy pro choromyslné v Čechách* [online]. 1. vyd. Praha: Zemský správní výbor, 1926 [cit. 12.3.2012]. Dostupné z: <http://kramerius.mlp.cz/kramerius/handle/ABG001/335718>.
9. HNILICOVÁ, Helena. *Úvod do studia zdravotnických systémů. Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva* [online]. 2009 [cit. 20.3.2012]. Dostupné z: http://usm.lf1.cuni.cz/download/uvod_do_zs.pdf.
10. HOFFMANN, František. *Středověké město v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2009. ISBN 978-880-7106-543-2.
11. *Klinika Dr.Pírka* [online]. 2008 [cit. 15.3.2012]. Dostupné z: <http://www.drpirek.cz/>.

12. KLOUDAN, Ladislav. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. 1. vyd. Praha-Bрно: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941. ISBN neuvedeno.
13. KOLÁŘOVÁ, Dana. *Psychiatrická léčebna: 110 let*. Almanach k výročí 110 let samostatné Psychiatrické léčebny Kosmonosy. 2007. ISBN neuvedeno.
14. KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.
15. LOUŽEŇSKÁ, Marie. *Pohled do historie školy - jubilejní almanach střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi, 1949-1999*. Mladá Boleslav : ředitelství SZŠ Mladá Boleslav. 1999. ISBN neuvedeno.
16. MĚSTECKÁ, Sylva. *Boleslavský uličník*. 2. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2007. ISBN neuvedeno.
17. MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.
18. NIKLÍČEK, Ladislav, ŠTEIN, Karel. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1985. ISBN neuvedeno.
19. NODL, Martin, ŠMAHEL, František. *Člověk českého středověku*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-720-3448-0.
20. PAPOUŠEK, C.M. *Stanovy všeobecné veřejné nemocnice okresní císaře Františka Josefa I. v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav, 1896. Státní oblastní archiv Mladá Boleslav.
21. *Oblastní nemocnice Mladá Boleslav* [online]. Středočeský kraj: © 2012 [cit. 24.9.2012]. URL <http://klaudianovanemocnice.cz>.
22. ŘÍHOVÁ, Milada. *Lékaři na dvoře Karla IV. a Jana Lucemburského*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-807-4320-477.
23. SEMERÁD, Emanuel. *Cholera v král. městě Mladé Boleslavi a v okrese Boleslavském: se šesti diagramy a plány král. města Mladé Boleslavi a 38 obcí okrese Boleslavského* [online]. 1. vyd. Praha: vlastní náklad, 1894 [cit. 16.4.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24574522>.

24. STRNAD, Emanuel. *Boleslavsko*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Místní národní výbor Mladé Boleslavě, 1947. ISBN neuvedeno.
25. SVOBODNÝ, Petr, HLAVÁČKOVÁ, Ludmila. *Dějiny lékařství v Českých zemích*. 1. vyd. Praha : Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1.
26. ŠPIČKOVÁ, Marie. *Dějiny Kongregace milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny v Brně* [online]. Olomouc, 1999 [cit. 12.3.2012]. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta. Dostupné z: <http://www.frantiskanky.cz/brno/diplomka.doc>.
27. VANĚK, Václav. *Okres Mladoboleslavský: nástin statisticko-historický* [online]. 1. vyd. Praha: Fr. A. Urbánek, 1878 [cit. 12.3.2012]. ISBN neuvedeno. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/183259>.
28. ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2008/2009*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola, 2009.
29. ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2010/2011*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, 2011.
30. WALDHAUSER, Jiří. *Archeologická tajemství Mladé Boleslavi*. 1. vyd. Liberec: nakladatelství Květa Vinklátová, 2009. ISBN 978-80-86660-29-5.
31. WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád Johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu*. 1. vyd. Praha: Akademia, 2008. ISBN 978-80-200-1381-1.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A	Kostel sv. Víta
Příloha B	Špitál Kateřiny Militké
Příloha C	Kateřina Militká
Příloha D	Vojenská nemocnice
Příloha E	Deník příjmů a vydání
Příloha F	Bývalý Masarykův dům sociální péče
Příloha G	Stavba nového interního pavilonu, Klaudiánova nemocnice
Příloha H	Střední zdravotnická škola
Příloha CH	Vývoj počtu absolventů, Střední zdravotnická škola Mladá Boleslav
Příloha I	Vlasta Nohelová-Novotná

Příloha A Kostel sv. Víta

Obr. č. 1 Kostel sv. Víta

Zdroj: MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

Příloha B Špitál Kateřiny Milítké

Obr. č. 2 Špitál Kateřiny Milítké

Zdroj: BAREŠ, František. *Paměti města Ml. Boleslavě*. 1. vyd. Mladá Boleslav: vlastním nákladem, 1921. s. 68. ISBN neuvedeno.

Příloha C Kateřina Militká

Obr. č. 3 Portrét Kateřiny Militké

Zdroj: BAREŠ, František. *Paměti města Ml. Boleslavě*. 1. vyd. Mladá Boleslav: vlastním nákladem, 1921. s. 67. ISBN neuvedeno.

Příloha D Vojenská nemocnice 1920

Obr. č. 4 Vojenská nemocnice roku 1920

Zdroj: MĚSTECKÁ, Sylva, SOSNOVEC, Pavel. *Mladá Boleslav od počátku věků do novověku* [online]. Mladá Boleslav: sdimension, 2003 [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/MB.htm>.

Příloha E Deník příjmů a vydání

Denník.				1896		1897		Vloženo v hlav. ní knize na listu
Předmět				Příjem		Vydání		
číslo denníků	číslo rozpisů účinů	číslo příloh		zl.	kr.	zl.	kr.	
			Průběh	115289	89	115125	82	
332	332		Došvovi Karlo domovního mzdy za měsíc duben 1896			15	00	
			náhrada za stavění za duben 1896			12	00	
333	333	317	Vodkovi Ant. kúpecký záj. - 20 kusů za ošetření zbytků			10	16	st
334	334	318	Ulbrichovi Ferd. kúpecký záj. - 20 kusů za ošetření nábytků			126	40	st
335	335	319	Pilchovi Frant. kúpecký záj. - 20 kusů za ošetření nábytků			17	50	st
336	336	320	Představení Kongregace ředitelů zedler - Práze - 20 kusů za vyřizování vydání z operačních potřeb pro nemocnici a jiné výlohy			215	42	st
337	337	321	Pařížští paráda a šatstva pro potřeby nemocnice - 20 kusů z			51	20	st
338	338	322	Reichlovi Josef obuvnický záj. za 50 párů pantoflí pro nemocnici			60	00	st
			13.					
339	339	323	Od měšské nemocnice náhrada výplac mých výloh z došlé zářilkový náby z Prahy dne 2/4 1896 - 20 kusů 203.	1	13			
340	340	324	Představení ředitelů zedler - rím - 20 kusů pro 10 zl za měsíc duben 1896			10	00	st
341	341	325	Žeje mzdy pro dvě služby v nemocnici od 26/3 do 20/4 1896			15	86	st
			je 10 kusů pro 20 kusů					
342	342	326	Neumannovi Josef kúpecký záj. - 20 kusů za nábytků dle účtu			11	00	st
343	343	327	Šilipovi Jar. k. s. s. dělničtím za práci pro kladení rovin vodních - 19 kusů			10	88	st
			19					
344	344	328	Od sporničky na úp. povol. za práci na stavění a zařízení nemocnice dle zápisu	1500		1500		
			V. přeměti	116790	72	115751	24	

Zdroj: Deník příjmů a vydání Všeobecné veřejné nemocnice císaře Františka Josefa I. Mladá Boleslav, 1895-1897. Státní okresní archiv Mladá Boleslav, inventář Okresní nemocnice Mladá Boleslav (1852-1948).

Příloha F Bývalý Masarykův dům sociální péče

Obr .č. 5 Bývalý Masarykův dům sociální péče

Zdroj: Archiv autorky

Příloha G Stavba nového interního pavilonu, Klaudiánova nemocnice

Obr. č. 6 Stavba nového interního pavilonu, Klaudiánova nemocnice

Zdroj: Archiv autorky

Příloha H Střední zdravotnická škola

Obr. č. 7 Budova střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi ve 30. letech 20. století, v níž tehdy sídlila Odborná škola pro ženská povolání.

Zdroj: MĚSTECKÁ, Sylva. *Boleslavský uličník*. 2. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2007. s. 54. ISBN neuvedeno.

Obr. č. 8 Budova Střední zdravotnické školy v současnosti

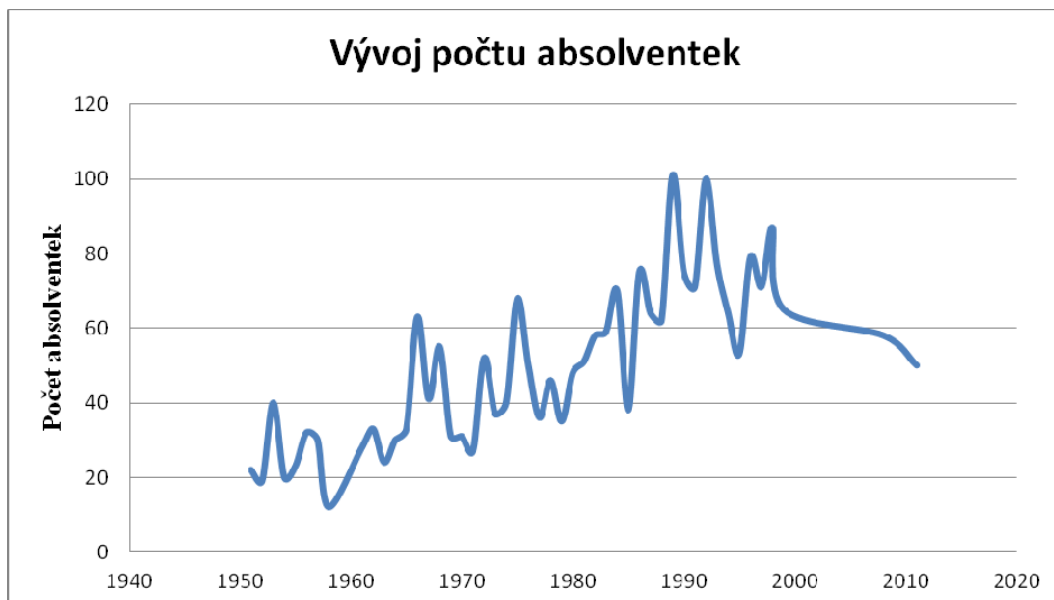

Zdroj: Archiv autorky

Příloha CH Vývoj počtu absolventů, Střední zdravotnická škola Mladá Boleslav

Graf č. 1 Vývoj počtu absolventů

Zdroj: autorka

Pozn. data čerpána z:

- LOUŽEŇSKÁ, Marie. *Pohled do historie školy - jubilejní almanach střední zdravotnické školy v Mladé Boleslavi, 1949-1999*. Mladá Boleslav : ředitelství SZŠ Mladá Boleslav. 1999. ISBN neuvedeno.
- ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2008/2009*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola, 2009.
- ULRICHOVÁ, Ladislava. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2010/2011*. Mladá Boleslav: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, 2011.

Příloha I Vlasta Nohelová-Novotná

Obrázek č.9 Maturitní fotografie Vlasty Nohelové-Novotné

Zdroj: Archiv Vlasty Nohelové-Novotné

Obrázek č. 10 Tablo třídy Vlasty Nohelové-Novotné

Zdroj: Archiv Vlasty Nohelové-Novotné

Obrázek č.11 Maturitní vysvědčení Vlasty Nohelové-Novotné z roku 1955

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA v mladé Boleslavi

Obor zobavotnických odborů Číslo 12

VYSVĚDČENÍ O MATURITNÍ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení Vlasta Novotná

Den, měsíc a rok narození: 14. květen 1937

Rodiště: mladá Boleslav, kraj: Pražský

Dosavadní studium: III. ročníky zdravotnických oborů v mladé Boleslavi

Praxe: posle honor.

Podrobila se maturitní zkoušce podle oběžníku ministerstva školství ze dne 18. ledna 1954, č. 1539/54-D/1, a je způsobilá k výkonu povolání Zdravotnické sestry

ve všech zařízeních preventivní a léčebné péče v ČSR.

Maturitní zkoušku konala:

z jazyka českého	s prospěchem	<u>vyborným</u>
z jazyka ruského	"	<u>ehoraličebným</u>
z <u>chorob smrtelných</u>	"	<u>vyborným</u>
z <u>hygieny</u>	"	<u>vyborným</u>
z <u>organizace zdravotnictví</u>	"	<u>vyborným</u>
z <u>větrácké techniky</u>	"	<u>vyborným</u>

Celkový výsledek maturitní zkoušky
prospěla s vyznamemáním

v mladé Boleslavi dne 10. června 1955.

Střevačková předseda   Střevačková ředitel

Zidova Kautského
třídní učitel

SPN – Všechna práva vyhrazena. 34339 55 (540-25) 5206

Zdroj: Archiv Vlasty Nohelové-Novotné

